

Jubilej

Šestdeset let Marte Verginella

Da so šestdeseta nova štirideseta, ne bi moglo bolj veljati pri pisanju pričujočega teksta. Profesorica dr. Marta Verginella je namreč polna energije in raziskovalnih idej in razen njene bogate bibliografije, številnih raziskovalnih dosežkov in že prav zavidljive množice študentov, ki jim je predavala in nekaterim bila mentorica, prav nič ne kaže na to, da si po tradiciji slovenskega zgodovinopisja pravzaprav že zasluži tovrstni zapis. Obe avtorici tega zapisa, njeni podiplomski študentki, ki sva se spoznali čakajoč na govorilne ure prav pred profesoričinim kabinetom, sva se kar nekaj časa spraševali, če jo je na takšen način sploh smiselno predstavljati. Prof. dr. Marta Verginella je namreč v svoji raziskovalni in univerzitetni pedagoški karieri spremenila kar nekaj v svetu slovenske historiografije trdno zasidranih predstav in v marsičem posodobila in predrugačila študij zgodovine na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani. Vsekakor študentov zgodovine tretjega letnika, ki nas je v svojem prvem študijskem letu na Oddelku za zgodovino FF UL poučevala Občo zgodovino 19. stoletja s seminarjem (1995/96), ni pustila indiferentnih. Njena predavanja so bila za razliko od mnogih drugih takrat, zanimiva, drugačna, barvna. V študij je uvedla literaturo mediteranskega prostora in predvsem nam študentom vzbudila občutek enakovrednih partnerjev v študijskem procesu, kar takrat še zdaleč ni bilo samoumevno. Mnoge študente v takratnem 3. letniku je povsem na novo navdušila za zgodovino, za socialno zgodovino, za mikrozgodovino, in nam pokazala, da je lahko pouk zgodovine dialog, da lahko svoje poglede izražamo, da je potrebna kritičnost, in da je interdisciplinarnost in vstopanje antropoloških, socioloških, filozofskih konceptov lahko pomemben sestavni del pouka zgodovine. Širila nam je obzorja tudi s pomočjo morda najbolj vsestransko dinamičnega obdobja v zgodovini sploh, dolgega 19. stoletja. Vsekakor je takrat na Oddelku za zgodovino po njeni zaslugi zapihal svež morski veter, ki je pregnal kar nekaj ljubljanske sivine, zamegljenosti in osrednjeslovenske samozadostnosti. Kot tržaški Slovenki, pripadnici slovenske manjšine v Italiji, ji je z obrobja slovenskega etničnega prostora uspelo prodreti v moški svet Oddelka za zgodovino FF UL, kjer je postala šele druga redna profesorica in ob prihodu edina ženska profesorica zgodovine na Oddelku.

(foto: Sašo Kovačič)

Primarno raziskovalno zanimanje dr. Marte Verginella je področje socialne zgodovine. S tega področja je svojo raziskovalno radovednost usmerjala v logično nadgrajevane tematike, kot so ustna zgodovina, zgodovina žensk in spola, spominske študije, mejne študije, nacionalne študije. Bila je ena prvih, ki je v slovensko zgodovinopisje uvedla metodološke pristope francoske historične antropologije in italijanske mikrozgodovine. Njene raziskave na področju zgodovine družine in historične antropologije predstavljajo pionirsko delo v slovenskem zgodovinopisju. Je ena od začetnic raziskovanja socialne in kulturne zgodovine prve in druge svetovne vojne, zgodovine žensk, antisemitizma in holokavsta v Sloveniji. Na teh področjih je poskušala z metodološkimi pristopi, ki so predstavljali novost v slovenskem zgodovinopisju, preseči primanjkljaj, ki je izhajal iz razdrobljenega stanja arhivskih virov. To je dosegla predvsem s preučevanjem biografskih in ustnih virov (rezultat katerih je bila posebna številka revije *Acta Histriae*, posvečena biografskim študijam). Njen glavni cilj je bil, da bi slovensko zgodovinopisje vzpostavilo stik z najnovejšimi evropskimi zgodovinopisnimi dognanji, zlasti tistimi iz romanskega sveta. Pogosto je sprožila kritične razprave o stanju in kakovosti zgodovinopisnih del ter o politični uporabi in zlorabah zgodovinopisja v Sloveniji in v širši regiji Severnega Jadrana. Leta 1999 in 2007 je na primer uredila dve posebni izdaji znanstvene revije *Quaestoria*, ki sta se ukvarjali prav s temi tematikami. Vseskozi se oglašala kot kritična intelektualka ob krepitvi sovranističnega gibanja in fašizma v Italiji.

Pomemben del njenega dela predstavljajo tudi t. i. mejne študije (*border studies*). V tem kontekstu se ukvarja zlasti z epistemološkimi vprašanji, ki izhajajo iz pisanja zgodovine v multietničnem okolju. Prof. dr. Marta Verginella se v njih osredotoča na zgodovinske akterje in akterke, ki jih običajne zgodovinske študije pogosto prezrejo, pripadnike manjšin, ženske. V svojih raziskavah je namenila posebno pozornost dnevnim migracijam žensk na slovensko-italijanski meji in preprostem slovenskemu človeku, ki ga zaznamuje tok velikih dogodkov, vojne, vzpon fašizma. Rezultat tega dela je posebna izdaja znanstvene revije *Qualestoria* z naslovom »Sconfinamenti storiografici e attraversamenti di confine«, ki jo je uredila leta 2016.

Marta Verginella je leta 1984 diplomirala iz zgodovine na Leposlovni fakulteti Univerze v Trstu pri priznani profesorici dr. Luisi Accati z nalogo *Družinske strategije v Dolini pri Trstu v 19. stoletju*. Leta 1995 je pod mentorstvom dr. Petra Vodopivca doktorirala na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani z disertacijo *Odnos do življenja in smrti na tržaškem podeželju. Oporoke v Bregu (1819–1904)*. Njena disertacija je bila kasneje objavljena kot znanstvena monografija v slovenščini. Da je tema disertacije še vedno aktualna, priča denimo članek, ki je trenutno pred izidom v tujini in ki povzema nekatere ugotovitve iz disertacije, dopolnjene z novimi uvidi.

Poučevala je na slovenskih srednjih šolah v Trstu in Gorici in se v študijskem letu 1992/93 zaposlila kot stažistka asistentka Sociologije kulture na Oddelku za sociologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. V študijskem letu 1995/96 je predavala Občo zgodovino 19. stoletja na Oddelku za zgodovino in Historično antropologijo na Oddelku za sociologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Od leta 1997 je kot docentka predavala Občo zgodovino 19. stoletja in Teorijo zgodovine na Oddelku za zgodovino FF UL, leta 2001 je bila izvoljena v naziv izredne profesorice, leta 2006 pa v naziv redne profesorice za področji Obča zgodovina 19. stoletja in Teorija zgodovine. Bila je štipendistka na Univerzi Ca' Foscari v Benetkah (1992), ustanove Alpe Adria na Univerzi v Celovcu (1994) in École des Hautes Études en Sciences Sociales v Parizu (2002).

Med letoma 1999 in 2001 je bila namestnica predstojnika Oddelka za zgodovino, v letih 2004/2005 pa njegova predstojnica. Od leta 2006 do leta 2010 je bila nacionalni koordinator za področje zgodovinskega pri Agenciji za raziskovanje Republike Slovenije.

Kot gostujoča profesorica je predavala in sodelovala tako z ISH – Fakulteto za podiplomski študij v Ljubljani kot na Univerzi na Primorskem, kjer je pomagala formirati tudi nekatere priznane zgodovinarje. V tujini je kot gostujoča profesorica sodelovala na številnih italijanskih, avstrijskih, nemških, španskih in hrvaških univerzah: na Univerzi Federico II

v Neaplju, Univerzi v Sassariju, Univerzi v Trstu, Univerzi na Dunaju, Univerzi v Zagrebu, Univerzi v Alessandriji, Univerzi v Hamburgu in Univerzi v Padovi. Leta 2005 je bila nosilka predmeta na Mediteranski katedri, ki jo je Unesco ustanovil na Univerzi v Valenciji. Še vedno se vsako leto udeležuje seminarjev na prestižni École des hautes études en sciences sociales (EHESS) v Parizu.

Marta Verginella je avtorica in soavtorica 12 znanstvenih monografij; nekatere so bile prevedene v druge jezike. Monografija *Il Confine degli altri. La questione giuliana e la memoria slovena* je bila prevedena tudi v slovenščino in hrvaščino, potem ko je bila leta 2008 uvrščena na seznam najbolj branih zgodovinskih esejev v Italiji. Objavila je več kot 110 znanstvenih člankov in monografskih poglavij ter številna druga strokovna besedila. Napisala je 11 spremnih študij in 86 ocen in recenzij. Aktivno promovira slovenske historiografske dosežke v tujini in spodbuja izdajo prevodov tujih zgodovinskega študij v slovenskem jeziku. V nekaterih od teh prevodov je prispevala predgovore ali spremne besede (na primer: Luisa Passerini: *Ustna zgodovina, spol in utopija*. Izbrani spisi; Primo Levi: *Potopljeni in rešeni*; Carlo Ginzburg: *Sir in črvi*; in Mary Beard: *Ženske in oblast*). Kot urednica ali soavtorica je sodelovala pri izdaji več domačih in tujih zbirk znanstvenih člankov, vključno z enciklopedično zbirko biografij pomembnih slovenskih žensk z naslovom *Pozabljena polovica*, za katero je napisala uvodno študijo. Njena bibliografija odraža regionalno pomembnost in socialno mreženje v mednarodnih akademskih krogih, saj svoje znanstveno delo objavlja ne samo v slovenščini in italijanščini, temveč tudi v nemškem, hrvaškem, španskem, poljskem in drugih jezikih. Nekatere dela so bila prevedena v druge jezike, mnoga so bila objavljena pri priznanih mednarodnih založbah. Prav tako poskuša svoje ugotovitve in raziskave predstaviti tudi najširši javnosti in s tem prispevati k popularizaciji zgodovine in družboslovja.

Je članica različnih raziskovalnih ustanov in združenj, kot so: Slovenska matica v Ljubljani, Slovenski raziskovalni inštitut v Trstu, Narodna in študijska knjižnica v Trstu, Društvo slovenskih zgodovinarjev, SISSCO ter uredništev (založba Studia humanitatis). Od leta 2015 je članica znanstvenega sveta vsedržavnega inštituta INSMLI v Milanu, od leta 2017 pa članica delovne skupine Science to Science – Human TESI (Trieste Encounters for Science and Innovation) v Trstu, ki pripravlja organizacijo dogodka Euroscience Open Forum (ESOF) 2020. Gre za bienalni dogodek posvečen znanosti, ki so ga od leta 2004 gostile različne evropske države. Posebnost tržaškega dogodka pa je program proESOF, s katerim želijo povezati in vključiti celotno regijo.

Na njeno pobudo so v Sloveniji predavali številni svetovno priznani raziskovalci, kot na primer: Luisa Passerini, Hervé le Bras, Maurizio Gribaudi, Sabina

Loriga, Luisa Accati, Giacomo Todeschini, Giovanni Levi, Claudio Povo. Je članica uredništva *Acta Histriae*, *DEP: deportate, esuli, profuge, Europea*, *Philosophy kitchen: rivista di filosofia contemporanea*, *Qualestoria: bollettino dell'istituto regionale per la storia del movimento di liberazione nel Friuli-Venezia Giulia* in *Zgodovinskega časopisa: glasila Zveze zgodovinskih društev Slovenije*.

Vodila je tri nacionalne raziskovalne projekte: Pravna in politična zgodovina žensk na slovenskem (2009–2012), Multikulturalna prijateljstva in narodne vezi na presečiščih slovenskega, italijanskega in nemškega sveta 1848–1941 (2013–2016) in Ženske in prva svetovna vojna (2014–2017), in bila vključena v številne druge. Je prva slovenska prejemnica ERC projekta za uveljavljene raziskovalce na področju družboslovja in humanistike: EIRENE – Post-war transitions in gendered perspective: the case of the North-Eastern Adriatic region (2017). V tem projektu se ukvarja s prostorom severovzhodnega Jadrana, ki jo je zaznamoval in profiliral, z območjem, ki je vedno doživljalo pretrse, premikanje meja, mednarodne konflikte, a tudi oblike iskrenega medetničnega sodelovanja. Skupina raziskovalk in raziskovalcev pod njenim vodstvom ugotavlja, kakšna je bila vloga žensk v teh procesih v prelomnih obdobjih

ob koncu prve in druge svetovne vojne ter po razpadu Jugoslavije, kako so na položaj žensk vplivali narodna in razredna pripadnost, poklic, starost, jezik, ekonomski položaj in migracije.

Veliko svojega časa je vseskozi posvečala mentorstvu in formiranju mlajših generacij zgodovinarjev. Pod njenim mentorstvom so program mladega raziskovalca doslej zaključili trije zgodovinarji, bila je mentorica 17 doktorskim študentom in somentorica enemu doktorskemu študentu ter mentorica 9 študentom znanstvenega magistrerja. Trenutno pod njenim mentorstvom raziskuje mlada raziskovalka Sindi Časar.

Profesorica dr. Marta Verginella nenehno snuje nove raziskovalne načrte in ideje, ki jih nato z vso vnemo uresničuje. Z mednarodnih konferenc in gostovanj prinaša nove zamisli, seznanjenost z najnovejšo literaturo, koncepti in teorijo, kar deli tudi s svojimi kolegi in kolegicami. S seboj prinaša dragoceno širino in tudi človeško prijaznost in odkritosrčnost, k njej se njeni študenti in študentke ter kolegi in kolegice namreč lahko vedno zatečemo po nasvet, ko ga potrebujemo.

Katarina Keber in Irena Selišnik